ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՀԱՅՈՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹԵՐԹ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՄԱՆԿԱՎԱՐԱՑ ՀԱՄԱՐ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ
ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԵՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏԵՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԻ 13։ ՀՈՒՆՎԱՐ 26 1860։ ԹԻՒ 157

„ԱՐՔ ԱՅԴ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵՐ ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԻՆ ՎԱՐԵՑԷ ԶՄԵԶ ՔՐԻՍՏՈՍ ՓՐԿԻՉ ՄԵՐ“։ ՂՈՒԿԱՍ Ը. 10։

ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԵՒ ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆԸ ՄԵՐ ՎԱՆՔԻ ՄԷՋ

Ի ՍԿԶԲԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵՐ ՎԱՆՔԻ ՄԷՋ ՀԱՅՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԿԱՄ ՀԻՆ ՏՊԱՐԱՆԸ ՀԱՅՈՑ ՄԵՋ ՄԱՏԵՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՍԿԶԲԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵՐ ՎԱՆՔԻ ՄԷՋ ՀԱՅՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԿԱՄ ՀԻՆ ՏՊԱՐԱՆԸ ՀԱՅՈՑ ՄԵՋ ՄԱՏԵՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՍԿԶԲԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵՐ ՎԱՆՔԻ ՄԷՋ ՀԱՅՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԿԱՄ ՀԻՆ ՏՊԱՐԱՆԸ ՀԱՅՈՑ ՄԵՋ ՄԱՏԵՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՍԿԶԲԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՄԵՐ ՎԱՆՔԻ ՄԷՋ ՀԱՅՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԿԱՄ ՀԻՆ ՏՊԱՐԱՆԸ ՀԱՅՈՑ ՄԵՋ ՄԱՏԵՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
Դեկտեմբեր 26, 1860։

ՀԱՑ ԲՐՕԹԷՍԹԱՆԴՆԵՐԸ

ՄԱՏՈՒՉ ԵՆ ԱՐԴԵՕՔ ԻՐԵՆՑ

ԱՋԳԻՆ։

Ընծանք ասանկ ցուցուած են։ Մօտերս իրաւ է որ ասիկայ Բրօթէսթանդութեան գէմ յարմար գործիք մը եղած է Հայերէն ու Հայերէն գըրով Տաճկերէն լազիներէն ոմանց մէջ, պնդելով թէ քնաւ մէկ Հայ մը չկրնար Բրօթէսթանդ ըլլալ՝ առանց ատ գործովը թշնամի կամ մանաւանդ ըլլալու իր ազգին։ Հիմա քիչ մը ասիկայ քննենք։

Քրիստոսի և Առաքեալներուն ատենը Հրէաներն ալ հիմակուան Տաճկաստանի մէջ գտնուող Հայոց պէս գիրք մը ունէին իրենց քաղաքական վիճակին նկատմամբ։ Ընծանք իրենց թագաւորութիւնը կորնցուցած էին և օտար հեթանոս Տէրութեան մը՝ այսինքն Հեթանոս Հռոմի հպատակ էին։ Կըսենար անոնց համար ըսուիլ՝ Հայոց ըսուածին պէս, (թէև մեր ճանաչմանը նայելով՝ ճշմարտութեան դէմ) թէ միութեան մի միայն կապը իրենց կըրօնքն է։ Հայց կը տեսնենք թէ Առաքեալները զատ Եկեղեցիներ կազմեցին Քրիստոսի Ս. Հաւատքը ընդունող բոլոր Հրէաներուն համար, ու թէ բոլոր ատոնք տաճարն ու զոհերը ձգելով՝ նոր կազմուած Քրիստոնեայ Եկեղեցիներուն յարելով։ Մինչ ատանկ ընելովնին մանի՞շ եղան անոնք։ Մինչ ատ ըրածնին ապացո՞յց մըն էր իրենց ազգը ատելնուն։ Մինչ մեղադրուելո՞ւ էին թէ ոչ։

Հայց մեկը պիտի ըսէ թէ Ս. Հրէաներուն գէպքերը նման չէին, ինչու որ Հայերը արդէն Քրիստոնեայ են, ու ազգային Եկեղեցի ձգել որ Քրիստոնեայ Եկեղեցի է, ու Բրօթէսթանդութեան յարիլը ազգ ատելէն յառաջ կու գայ, ու ասանկ մարդ մը մատնիչ ըլլալու է։

Ասոր պատասխան ատ կ'ըսենք.

1. Երկու գէպքերն ալ իրաւ նման են, ինչու որ երկու գէպքին մէջ ալ անհատները ատ իրենց առած քայլը խղճմտանքի ձայնէն ու Աստուծոյ խօսքէն առաջնորդուելով ըրին։ Առաքեալները ատ նոյն քայլը առնելնուն ատ ակզբունքին վրայ ինքզինքնին արդարացուցին "Առաւել Աստուծոյ հնազանդիլ պէտք է՝ քան թէ մարդոյ"։ (Գործ. Ե. 29.) ու Բրօթէսթանդ եղողներն ալ նոյն սկզբունքին վրայ կը շարժին։

2. Բրօթէսթանդները բնաւ կամովին չզատեցին ինքզինքնին Հայոց ապգէն, բայց միայն Լուսաւորչական Եկեղեցիին անանկ վարդապետութիւններէն՝ արարողութիւններէն և սովորութիւններէն որ իրենց խղճմտանքը թոյլ տուտւթիւնէր կրնար ընել ընդունիլ։ Ս. Հրէաներուն Եկեղեցին ձգել որ Քրիստոնեայ Եկեղեցի է, ու Բրօթէսթանդութեան յարիլը ազգ ատելէն յառաջ կու գայ, ու ասանկ մարդ մը մատնիչ ըլլալու է։

Ասոր պատասխան ատ կ'ըսենք.

1. Երկու գէպքերն ալ իրաւ նման են, ինչու որ երկու գէպքին մէջ ալ անհատները ատ իրենց առած քայլը խղճմտանքի ձայնէն ու Աստուծոյ խօսքէն առաջնորդուելով ըրին։ Առաքեալները ատ նոյն քայլը առնելնուն ատ ակզբունքին վրայ ինքզինքնին արդարացուցին "Առաւել Աստուծոյ հնազանդիլ պէտք է՝ քան թէ մարդոյ"։ (Գործ. Ե. 29.) ու Բրօթէսթանդ եղողներն ալ նոյն սկզբունքին վրայ կը շարժին։

2. Բրօթէսթանդները բնաւ կամովին չզատեցին ինքզինքնին Հայոց ապգէն, բայց միայն Լուսաւորչական Եկեղեցիին անանկ վարդապետութիւններէն՝ արարողութիւններէն և սովորութիւններէն որ իրենց խղճմտանքը թոյլ տուտւթիւնէր կրնար ընել ընդունիլ։ Ս. Հրէաներուն Եկեղեցին ձգել որ Քրիստոնեայ Եկեղեցի է, ու Բրօթէսթանդութեան յարիլը ազգ ատելէն յառաջ կու գայ, ու ասանկ մարդ մը մատնիչ ըլլալու է։

Պատրիարգին հրամանովը դուրս վըռնտուեցան իրենց վարձած տուներէն՝ խանութներէն ու ապրուստի համար գործ մը ընելու արտօնութենէն արգիլուեցան, ու ամենք ալ բանտը նետուեցան և առանիվ շատ մը ընտանիք յետին խեղճութեան ու գրեթէ մինչև անգամ անօթութենէ մեռնելու վիճակին հասան։

Հայազգացներուն ապշելուած էր որ Բրօթէսթանդները Հայ չճանչեն ու ջնիկիրներուն ալ՝ որ ջուր չտանէին։ Շաբաթներով ու ամիսներով պատրաստ պարուելու տեղ և ուտելիք տուին կառնկցութիւն ընող օտարներ ատ խեղճ Հալածեալ Բրօթէսթանդներուն՝ որ իրենց ազգին Պատրիարգը դուրս ձըգած էր անօթութենէ մեռնելու։

Ս. պարագաներուն մէջ Ընդ. Ընդ. Բրօթէսթանդները։ Պատրիարգին աղերսագիրը մը պատրաստեցին շատ մեղմ ու պատուաւոր կերպով, որով կը յայտնէին Աստուածաշունչը իրենց հաւատոյ և գործոց կանոն դաւանելնին և Սիկիխոյ Հանգանակն ընդունելնին. և կ'աղաչէին ատնոր որ զիրենք չըմաժնէ իրենց սիրելի ազգէն։ Ասոր արդիւնքը շարունակ կրկնութիւն մըն էր իրենց դէմ նզովքներ կարդալը բոլոր Եկեղեցիներուն մէջ։ Ասկէ հաև առջինին նման ուրիշ աղերսագիր մըն ալ պատրաստեցին ազգին մէջ իշխանութիւն ունեցող մեծամեծ Ընդիրաններուն ուղղեալ։ Ասոր ալ անարգական վարմունք մը ցուցուեցաւ, ու երբեմն ալ ատ գրութիւնը յիշեալ բարձրատիճան անձերուն ներկայացուցուած ատենը պատառ պատառ ընելով տանողին երեսն ի վեր նետուած է։ Հիմա ամէն անաչառ ու իրաւունք ճանչցող մարդու կը հարցընենք, որ ըսէ թէ Բրօթէսթանդ եղողները արդեօք յանցաւոր բռնուելո՞ւ են ինքզինքնին ազգէն պատղնեցուելու պէս՝ կամ թէ ազգը անոնք զատեց ու կտրեց իրմէ։ Ու եթէ ըսուի որ Ուրիշ թողլատնան ու նորէն իրենց ազգին հետ միանան, որ յայտնի ըլլայ թէ իրենք ազգերնին կը սիրեն,— կը պատասխանենք որ եթէ քաղաքականը կրօնականէն զատուելու ըլլայ, որ անանկ ըլլալ արժան էր, պատճառ մը չենք տեսներ թէ ինչու բոլոր Հայոց ցեղէն եղողները մէկ ապտ մը չհազմեն Տաճկաստանի մէջ. և յայտնի է որ շատ բարիքներ կրնայ ծագիլ ասանկ միութենէ մը։ Դուրս ձգելով միայն կրօնքի նիւթը, որ ամէն մէկուն հոգիին ու Աստուծոյ մէջ տեղ ըլլալնէ բան մըն է, կատարեալ միութիւն կըրնայ ըլլալ ան ամէն բաներուն մէջ որ ազգին գաղտիարակութեան կատարելագործելուն և աշխարհային յաջողութիւններուն յառաջ տարուելուն յարմարութիւն ունի։ Երգէն ատենէնին վրայով մեր կարծիքը լիովին յայտնած ենք, ու մեր ընթերցողները կը վերադնան Ս. Հաւատարի Թիւ 126 և 127 (Հոկտ. 19 և Նոյ. 2 1859) Ընդ. Կրօնաւ վերնագրով յօդուածներուն մէջ. և գարձեալ Կրօնաւ և Ընդ. Գահերէց-Ն-յօդուածը, Թիւ 86 (Ընդ. 7, 1858)։

3. Ս. Մայրաքաղաքին մէջ Լատիւ մը կայ որ Հայազգի Բրօթէսթանդները մանչէ կ'անուանէ և անանկ կը դատանի թէ մարդու մը իր ազգին ունեցած պարտքը ամենէն առաջինն է. ու քնաւ մէկ պատճառ մը բաւական չէ մարդ մը իր ազգէն զատելու կրօնական նիւթոց նկատմամբ։ Ուրիշ Հայերէն Լատիւը մ'ալ փարիզ հրատարակուած, Նիւս Եօրքէն նամակ մը գրած է որ հիմնական կերպով նոյն գիրքը բռնելով կը յայտնէ թէ Հայոց կրօնքն է իրենց միութեան մի միայն կապը։

Յայտնի է որ ատ տեսութիւնը ունեցող անձինք շատ քիչ խղճմտանք ունենալու են։ Ընծանք չենք կրնար Աստուծոյ ու իր խօսքին գերագոյն հնազանդութիւնը ճանչնալ։ Ուրիշ խօսքով, անծանք անհատատ ըլլալու են։ Թէ որ մարդու մը ազգը իշխանութիւն ունի հրաման ընել իրեն թէ ինչ կրօնքը բռնելու է, հարկաւ ատ կը հետեւի որ Աստուած իշխանութիւն չունի մարդուն կրօնքին վրայ։ Կրօնքը մէկանց կ'ըլլայ անհատ մարդուն ու իր ազգին մէջ տեղ մէկ գործը ու չէ թէ իր ու Աստուծոյ մէջ տեղինը։ Թէ որ կրօնքը Հայոց ազգին միութեան մի միայն կապն ըլլալու է, պարզապէս ատ կ'ըլլայ հետեւութիւնը որ ամէն մարդ իր խըղճմտանքին ձայնը խզդէ, իր գաղութին թելադրութիւնները լռեցընէ ու կուրօրէն հնազանդի իր ազգին կրօնական գաւանութեանն ու սովորութեանը։ Ասանկ չըրին Առաքեալներն ու նախնի Քրիստոնեաները։ Ասանկ չըրին Քրիստոնեայ Եկեղեցիին Հայրերն ու Մարտիրոսները։ Ասանկ չըրաւ Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ։ Թէ որ միշտ ատ սկզբունքներուն համեմատ գործելու ըլլային մարդիկ, բնաւ կրօնքի պատճառով հալածանք չպիտի ըլլար, ու մարդ մը անգամ չէր պարտական ըլլար մեռնիլ Քրիստոսի համար։ Հայց Աստուածաշունչին անկեղծ ու ջերմեռանդ հաւատացող մը բնաւ չկրնար ընդունիլ ատանկ սկզբունք մը ու անոր յարմարցընել իր վարմունքը։

Ազգ մը՝ ազգ ըլլալուն համար չըրմէն եղող մէկու մը ինչ կրօնք ունենալուն վրայ իշխելու գաղափարը արտաոց բան մըն է։ Ս. կերպ քաղաքական կացուչեան մը մէջ կրօնքը գործիք ընելը, անիկայ այնչափ ցածցընել է որ սոսկ աշխարհային ու մարդկային բան մը ըլլայ, որ ընդհակառակն անիկայ իսկապէս երկնային ու աստուածային է։

Ս. ակնկալութիւնն ալ թէ Հայերը ատանկով կրնան միութեան բերուիլ, նմանապէս արտաոց գաղափար մըն է. բոլորովին անհիմն բան է յուսալ թէ Քաթոլիկ Հայերը կարող ըլլան համոզուիլ իրենց կրօնքէն անցնելու, նոյնպէս ալ Բրօթէսթանդ Հայերը իրենցինէն, որպէսզի ազգովին միանան Լուսաւորչական Հայոց հետ։ Ս. կերպով Հայոց ազգին միութիւնը ձեռք ձգելու ջանք ընող և յուսացողները, անանկ խօլական ցնորմունքի մըետեւէ ինկած են որ միշտ ձեռուընուն պիտի փախչի։ Թող Քաթոլիկը Քաթոլիկ ըլլայ, Բրօթէսթանդը Բրօթէսթանդ ու Լուսաւորչականը Լուսաւորչական։ Թող ազգը բան չունենայ մարդուն խղճմտանքին կամ կրօնքին հետ. ու ատ ատենը միութիւնը իրրև մէկ ցեղ և մէկ ազգ, չէ թէ միայն կարելի է, այլ հաւանական ալ է։ Ս. Աստուածային սկզբունքին վրայ կ'ըլլայ "Ան որ կայարնան է՝ կայարնան պահ, և ան որ Սոդոմեցի է՝ Սոդոմեցի պահ"։ ուստի ատանկ ընող մարդը չկրնար մատնիչ կոչուիլ, բայց ատոր հակառակ ընելով ան որ Աստուծոյն է՝ կնաարին կու տայ, ճշմարիտ անհաւատ մըն է։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱԶԱՒԱ

Գեղացի ժողովուրդներուն մէջ տակաւին այնքան ապիտութիւն կայ Գաղղիայի մէկ քանի կողմերը որ քահանաներուն գործիքները չեն վարանիր խիստ արտաոց խաբէութիւններ կլլեցնելու։ Բաւ առ բաւ կը թարգմանենք գրութիւն մը որուն մէջ Յիսուս Քրիստոսին և Կոյս Մարիամին ճշմարիտ պատկերները գրուելով բարեպաշտներուն կը մատուցուին։ "Տէր,—Զեզի ներկայացընելու պատիւն ունեցած երկու պատկերները քիչ մը առեն առաջ գտնուած էին Հռոմի հին Ծերակոյտի պալատին տակը, ուր որ տասնեւութը դարէ՝ի վեր թաղուած մնացեր էին։ Ս. պատկերներէն մէկը՝ որուն տակը հին ոճով, Յիսուսի անճնական նկարագրութիւնը, իր բարքին ու վարքին վայելքիչ մըն ալ մանրամասն տեղեկութիւններով, Հռոմի Ծերակոյտին խրհուած էր Պոպղեոս Լէնթուլոս, ան ատենի Հրէաստանի Կառավարչին։ Միւս պատկերը Սուրբ Կոյսինն է։ Զանազան հին մատագրութիւններէն կ'ապացուցուի թէ ասիկայ Սուրբ Կոյսի նկարած պատկերն է, ու թէ Սուրբ Կոյսին ներկայացուած է իրեն Երուսաղէմ եղած ատենը։ Սուրբ Կոյսը մանաւանդ չնորհքնեը յարած էր ատոր։ Ս. երկու սքանչելի պատկերները շատ ճիշդ նմանութիւններ են, ըստ որում Յիսուսի և Կոյս Մարիամին կենդանութենէն առնուած է, կ։

Ս. պատկերներին գինը 50 սանթիմ (90 փարա) կամ մեծ չափը 5 ֆրանգ (22½ ղուրուշ) է։

Իրաւ որ սուտ չէ ասիկայ։ Պատկերները ճիշդ նմանութիւններն են Յիսուսին ու Կոյս Մարիամին։ Ընծանց կենդանութենէն ատենը առնուած պատկերներ են։

ՄԱՏԱԿԱՍԿԱՐ

Ս. կղզիէն նոր լուրեր առնուած է որ գրեթէ բոլորովին բարի լուրեր են։

Ճիշդ ան միջոցին որ Քրիստոնեայ եղբայրները Շնորհաց Ս. Հոգին գիմելով ատ խաւար երկրին և հեթանոսութեան խաւարով պատած ուրիշ երկիրներուն համար շնորհք կը խնդրէին, Մատակասկարի Թագուհին կարգադրութիւններ կ'ընէր իր արքունական թագէն հրաժարելու, և փափաքը ան էր որ իր զաւկին ձեռքը յանձնէ։ Ս. բանը երկրին սովորութեանը համեմատ կատարուեցաւ. ատ հանդէսը եղաւ քնիկներուն կրօնքին խիստ սրբազան կոչած արարողութիւններով։

Յայտնի է որ Մատակասկարի Թագուհին միակ մէկ զաւակ մը ունի Ռաքոթօ Ռատամա Իշխան։ Հայց ատ տղան ծնելէն առաջ ինքը խօսք տուած էր որ իր մեծ քրոջը կըրատեր որդւոյն յանձնէ թագը։ Ս. եպիտասարդը հետեւապէս նախանձորդ մը եղաւ Թագուհիին զաւկին. և ո՛րովհետև պատերազմասէր ոգի մը ու մեծ ազդեցութիւն ունէր բանակին վրայ, շատ հաւանական կ'երեւար Իշխանին տեղը ինք անցնիլը։

Թագուհին երկու ամսուան առաւ, մինչ Ռաքոթօ Իշխանին հօրը գերեզմանէն հող ընծայած և միասը քանի մը թանկագին անդամանդներ գրած։ Ընտնց երկուքն ալ կարմիր թաւիշով ծածկուած ըլլալով երկու Իշխաններուն առանց գիտնալու ան ամաններուն որին մէջ ինչ ըլլալը՝ մէկը ընտրելու էին. առաջուց որոշուած ըլլալով թէ ան որ մեռած Թագաւորին գերեզմանէն առնուած հողէ ամանը ընտրէ իրեն, անիկայ ըլլայ Մատակասկարի յաջորդ Թագաւորը։ Աստուածոյ նախախնամական կարգադրութիւնովը Թագուհիին որդին Ռաքոթօ Իշխանը իր հօրը գերեզմանէն հող պարունակող ծածկուած ամանը ընտրեց։ Ուստի ինքը անմիջապէս ընդունուեցաւ Մատակասկարի Թագաւորը, և կ'ըսուի թէ մինչև հիմա Թագուհին հրաժարած ու իր տղան իր տեղն անցած է։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ս. Հաւատարին մէջ ասկէ առաջ յիշուած Ընծանէ ընծաները Յունուար 6ին կիրակի օրը կ'սկսի։ Յուսալի է որ նոյն շաբթուն ամէն առտու աղօթքի ժողով ըլլայ ամէն մէկ Ժողովարան։

Յունուար 10ին Ուրբաթ օրը Մայրաքաղաքին մէջ ընդհանուր աղօթքի ժողով մը պիտի ըլլայ Եւրոպի Գափուսի Ժողովարանը առտուանց ալաթուրքա 4½ին։

Ուրիշ Թաղերու մէջ ալ ատոր մասնակցելու փափաքողներուն հրաւէրը կ'ըլլայ։

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ

ԱՐԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՏՊԱՐԱՆ ԲՈՒՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՏՊԱՐԱՆ ԲՈՒՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ